

Föreskrift 36/011/2002

SPECIALYRKESEXAMEN
I ÄLDREOMSORG

2002

GRUNDER FÖR
FRISTÅENDE EXAMEN

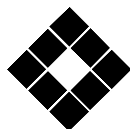
SPECIALYRKESEXAMEN I ÄLDREOMSORG

EXAMENSGRUNDER

UTBILDNINGSTYRELSEN 2002

Edita Prima Oy
Helsingfors 2002

ISBN 952-13-1575-X (häft.)
ISBN 952-13-1576-8 (pdf)

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

DNR **36/011/2002**

FÖRESKRIFT **Iakttas som förpliktande**
DATUM **24.6.2002**
Giltighetstid **fr.o.m. 1.8 2002 tillsvidare**

De stadganden på vilka befogenheten att
utfärda föreskriften bygger

L 631/1998 13 § 2 mom

F 812/1998 1 § 1 mom

Upphäver Föreskrift Nr

Ändrar Föreskrift Nr

GRUNDERNA FÖR SPECIALYRKESEXAMEN I ÄLDREOMSORG

Utbildningsstyrelsen har fastställt grunder för specialyrkesexamen i äldreomsorg. Examensgrunderna skall iakttas fr.o.m. 1. 8.2002 tillsvidare.

Utbildningsanordnare som ordnar utbildning som förbereder för examen eller för del därav skall göra upp och godkänna en läroplan för utbildningen med beaktande av vad som bestämts i dessa grunder. Som en del av den förberedande utbildningen skall ordnas prov som utvisar yrkesskickligheten.

Examenskommissionen, examensarrangören och utbildningsanordnaren kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

Om de uppgifter som skall antecknas på betygen och om betygsmodellerna samt om grunderna för uppgörandet av de personliga studieprogrammen bestäms separat.

Generaldirektörens ställföreträdare
Överdirektör

ASLAK LINDSTRÖM
Aslak Lindström

Undervisningsråd

SOILA RIKKINEN
Soila Rikkinen

INNEHÅLL

Kapitel 1

Syftet med fristående examina och målen för dem	7
1 § Fristående examina	7
2 § Förberedande utbildning för fristående examina	7
3 § De allmänna grunderna för sättet av påvisa yrkesskicklighet och för bedömning av examensprestationerna	8

Kapitel 2

Uppbyggnaden av specialyrkesexamen i äldreomsorg.....	8
1 § Delarna i examen	8

Kapitel 3

Yrkesskicklighet som krävs i specialyrkesexamen i äldreomsorg och grunderna för bedömningen.....	10
--	----

A. OBLIGATORISKA DELAR

1 § Att arbeta inom servicesystemet för åldringar och i arbetskollektivet ...	10
a) Kraven på yrkesskicklighet	10
b) Mål och kriterier för bedömningen	10
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	19
2 § Att arbeta som sakkunnig inom äldreomsorgen	20
a) Kraven på yrkesskicklighet	20
b) Mål och kriterier för bedömningen	20
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	31

B VALFRIA DELAR

3 § Stimulerande verksamhet och rekreation i äldreomsorgen	32
a) Kraven på yrkesskicklighet	32
b) Mål och kriterier för bedömningen	32
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	35
4 § Rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för dementa åldringar	36
a) Kraven på yrkesskicklighet	36
b) Mål och kriterier för bedömningen	36
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	38
5 § Vård- och omsorgsarbete som befrämjar åldringars psykiska hälsa ...	39
a) Kraven på yrkesskicklighet	39
b) Mål och kriterier för bedömningen	39
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	43

6 §	Validationsmetoden i äldreomsorgen	43
	a) Kraven på yrkesskicklighet	43
	b) Mål och kriterier för bedömningen	43
	c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	45
7 §	Självständig yrkesutövning	46
	a) Kraven på yrkesskicklighet	46
	b) Mål och kriterier för bedömningen	46
	c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	48
Bilaga	50

Kapitel 1

SYFTET MED FRISTÅENDE EXAMINA OCH MÅLEN FÖR DEM

1 § FRISTÅENDE EXAMINA

De fristående examina är inte beroende av det sätt på vilket man förvärvat sig sin yrkesskicklighet. De färdigheter som examinanderna har skaffat sig genom utbildning, i arbetslivet eller genom sina fritidsintressen behandlas som en helhet, så att detta kunnande kan användas när den erfordrade yrkesskickligheten skall påvisas vid de fristående yrkesproven.

De fristående examina är modulära till sin struktur. De utgörs av uppgiftshelheter, som utgår från arbetslivet och dess utvecklingsbehov och kännetecknande för examina är att i dem förenas arbetet med den teoretiska bakgrunden. Typiskt för examina är också en mångsidig yrkesskicklighet och att arbetsprocessen integreras med resultaten av den. Varje del av en examen utgör ett delområde av yrkeskompetensen, som kan lyftas ut ur den naturliga arbetsprocessen och bilda en självständig helhet som kan bedömas. De fristående yrkesproven arrangeras och avläggs flexibelt för en examensdel i sänder. Examinandernas mål kan också vara att endast avlägga en eller flera delar av en examen, inte hela examen.

Utgångspunkten för beskrivningen av kraven på yrkesskicklighet är den kvalifikationsbestämning som anses vara lämpligast för yrkesområdet. Beskrivningen koncentreras på kraven för branschens centrala funktioner, behärskandet av arbetsprocessen och omfattande yrkespraxis. I kraven ingår också de för arbetslivet nödvändiga språkkunskaperna och sociala färdigheterna.

2 § FÖRBEREDANDE UTBILDNING FÖR FRISTÅENDE EXAMINA

Systemet med fristående examina kan inte formellt ställa examinanderna inför förhandsvillkor i fråga om utbildning. I huvudsak avläggs dessa examina i samband med något slag av förberedande utbildning.

Den som anordnar förberedande utbildning skall fastställa läroplanen för utbildningen enligt examensgrunderna. Utbildningen och de fristående yrkesprov som ingår i den skall läggas upp enligt examensdelarna. Det åligger utbildningsanordnaren att arrangera de fristående yrkesproven som en del av den förberedande utbildningen. Till de studerandes skyldigheter hör att delta i dessa prov i samband med studierna.

De gemensamma studier, som ingår i en grundexamen som avläggs som grundläggande yrkesutbildning, är inte obligatoriska i en utbildning som förbereder för en grundexamen som avläggs som en fristående examen. Målen för dessa studier beaktas dock i tillämpliga delar i läroplanen och i arrangemangen för undervisningen .

3 § DE ALLMÄNNA GRUNDERNA FÖR SÄTTET AV PÅVISA YRKESKICKLIGHET OCH FÖR BEDÖMNING AV EXAMENSPRESTATIONERNA

Bedömningen av de fristående yrkesproven förutsätter metodisk insamling av material, beslutsfattande och dokumentering angående examinandernas yrkesmässiga och arbetsrelaterade färdigheter, som jämförs med de i examensgrunderna fastställda kraven på yrkesskicklighet och med bedömningskriterierna. Tyngdpunkten vid bedömningen ligger på det praktiska arbetet och arbetsmetoderna. Färdigheterna eller kunnandet bedöms i allmänhet direkt enligt mot svarande arbete.

Miljön där de fristående yrkesproven avläggs skall vara möjligast realistisk och autentisk. Vid bedömningen tillämpas mångsidigt olika kvalitativa bedömningsmetoder såsom observationer, intervjuer, frågor och portföljer samt självbedömning och gruppbedömning. De fristående yrkesproven läggs upp för varje examensdel så att man vid proven kan bedöma om examinanden uppfyller de centrala målen när det gäller yrkeskompetensen.

Målen för bedömningen anger de kompetensområden som ägnas speciell uppmärksamhet vid bedömningen. Målen hänför sig till de centrala färdigheterna och man ser till att examinanden behärskar den teori som ligger till grund för arbetet samt att han/hon behärskar arbetsmetoder, arbetsutrustning, material och arbetsprocesser. Såväl målen för bedömningen som bedömningskriterierna härleds ur kraven på yrkesskicklighet för motsvarande examensdel. Kriterierna för bedömningen baserar sig på målen för bedömningen och de beskriver och preciserar vad som krävs för en godkänd prestation.

Kapitel 2

UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN I ÄLDREOMSORG

1 § Delarna i examen

Minimikraven när det gäller yrkesskickligheten i specialyrkesexamen i äldreomsorg är att examinanden innehar kompetens som åtminstone motsvarar grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen på andra stadiet eller annan motsvarande examen.

Specialyrkesexamen i äldreomsorg består av två obligatoriska delar (delarna 1 – 2), en valfri del (delarna 3 – 6) och dessutom kan examinanden avlägga del (7) Självständig yrkesutövning. Examen är klar när alla delar avläggs med godkänt betyg.

De obligatoriska delarna är:

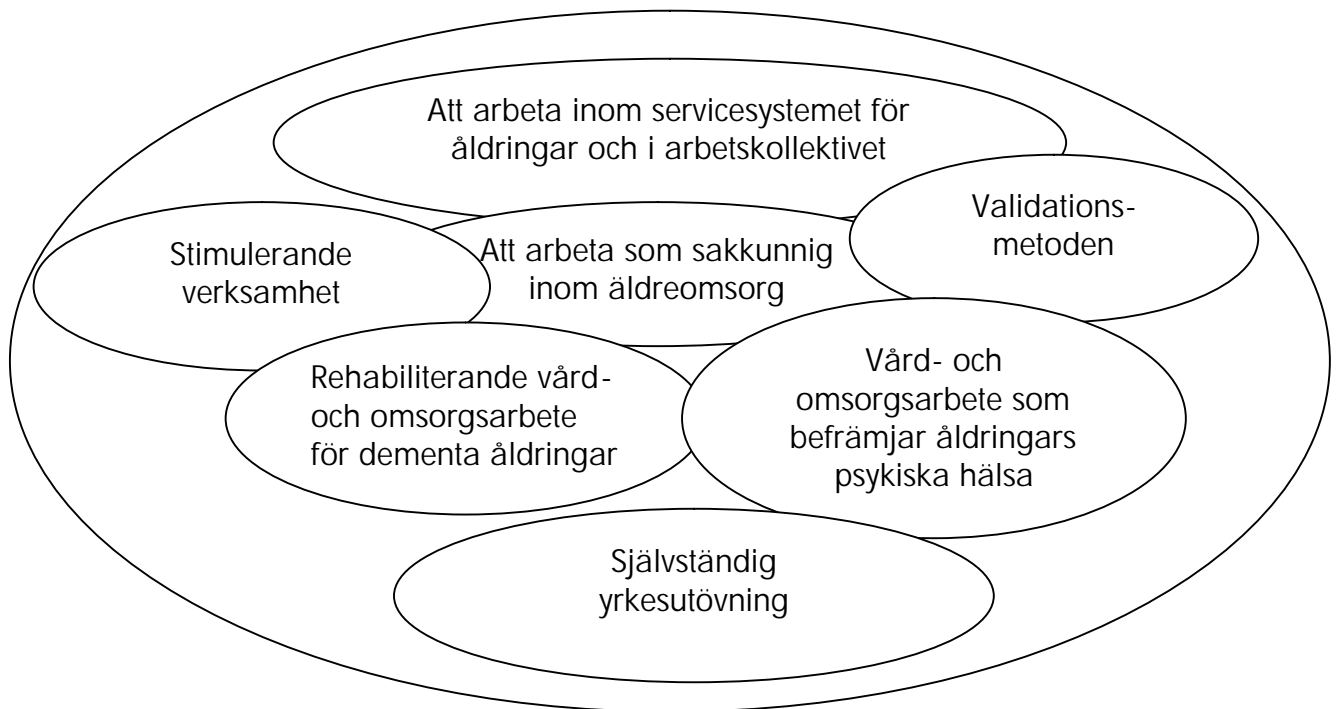
1. Att arbeta inom servicesystemet för äldre och i arbetskollektivet.
2. Att arbeta som sakkunnig inom äldreomsorgen.

De valfria delarna är :

3. Stimulerande verksamhet och rekreation i äldreomsorgen

4. Rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för dementa äldre
5. Vård- och omsorgsarbete som främjar äldres psykiska hälsa
6. Validationsmetoden i äldreomsorgen

7. Själständigt yrkesutövande

Figur 1. Delarna i specialyrkesexamen i äldreomsorg.

Kapitel 3

YRKESKICKLIGHET SOM KRÄVS I SPECIALYRKESEXAMEN I ÄLDREOMSORG OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

A. DE OBLIGATORISKA DELARNA I EXAMEN

1 § Att arbeta inom servicesystemet för äldre och i arbetskollektivet.

a) Kraven på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden skall följa de etiska principerna inom social- och hälsovårdsbranschen.	Att följa de etiska principerna <ul style="list-style-type: none">• Känner till de etiska principerna för social- och hälsovårdsbranschen• känner till rekommendationerna som utfärdats av den riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården• redogör för betydelsen av de etiska principerna i äldreomsorgen• känner till de etiska direktiven för något yrke och någon organisation inom social- och hälsovårdsbranschen som har anknytning till äldreomsorgen• utvärderar hur de etiska principerna följs och framför tankar om utveckling
Examinanden skall kunna motivera värderingarna för det egna arbetet, människosynen, synen på åldrande och äldre samt basera sitt eget arbete på värdegrunden för äldreomsorgen.	Att arbeta enligt värderingarna <ul style="list-style-type: none">• Identifierar åldringens värderingar och attityder och förstår betydelsen av dessa både professionellt och interaktivt• reder ut äldreomsorgens värden och begreppet åldring• identifierar de etiska principer som i bakgrunden påverkar det egna och arbetskollektivets arbete och kan diskutera dessa inom arbetskollektivet• baserar sin egen professionella verksamhet på äldreomsorgens värdegrund och motiverar mångsidigt sitt eget arbetssätt och sina val.

<p>Examinanden skall arbeta med respekt för åldringens självbestämmanderätt och värdighet.</p>	<p>Arbete som respekterar åldringens självbestämmanderätt och värdighet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beaktar åldringens erfarenheter och levnadshistoria • respekterar åldringens eget beslutsfattande • ger värdighet och innehåll åt åldringens liv • identifierar, förhindrar och ingriper vid osaklig verksamhet (t.ex. fysisk eller psykisk verksamhet som sårar åldringen eller försummelse av vård).
<p>Examinanden skall i sitt arbete kunna tillämpa kunskaper om äldreomsorgens historia, dagsläge och framtidens utmaningar.</p>	<p>Att tillämpa äldreomsorgens utvecklingshistoria och de centrala framtida utmaningarna i arbetet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Överblick av äldreomsorgens utveckling under olika tider • framtida utmaningar • förändringar i servicestrukturen • välfärdsbranschernas nätverk • ekonomiska utvecklingsutsikter • hållbar utveckling • internationalisering • teknologins utveckling och möjligheter • tillämpar kunskaper om utvecklings historien i det egna arbetet och i arbetskollektivets arbete.
<p>Examinanden skall känna till det centrala innehållet i de lagar, bestämmelser, rekommendationer och deklamationer som styr äldreomsorgen samt deras betydelse för det egna arbetet.</p>	<p>Kännedom om det centrala innehållet i de lagar, författningar, rekommendationer och deklamationer som styr äldreomsorgen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Finlands grundlag (731/1999) • Kommunallagen (365/1995) / Lag om hemkommun (201/1994) • Socialvårdslag (710/1982) • Folkhälsolagen (66/1972) • Lag om service och stöd på grund av handikapp (380/1987) • Lag om missbrukarvård (41/1986) • Mentalvårdslag (1116/1990) • Lag om specialiserad sjukvård (1062/1989) • Förordning om medicinsk rehabilitering (1015/1991) • Lag om förvaltningsförfarande (598/1982) • Personuppgiftslagen (523/1999) • Lag om patientens ställning och rättigheter (785/1992) • Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) • Lag om förmyndarverksamhet (442/1999) • Lag om yrkesutbildade personer inom hälso-

	<p>och sjukvården (559/1994)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetsrekommendation om vård och tjänster för äldre (ISBN 952-00-0971-X, 2001:5) • Deklarationen om de mänskliga rättigheterna (217 A (III) 1948) • FN:s principer angående äldre människor (46/1991) • att följa med förändringar i de lagar, författningar, rekommendationer och deklarerationer som styr arbetet.
Examinanden skall känna till särdragen i åldringarnas samhällsställning.	<p>Kännedom om åldringarnas samhällsställning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifierar befolkningsmässiga och samhälleliga förändringar i det dagliga arbetet • känner till internationaliseringens verkningar • är inkommen i lokala särdrag • utvecklar åldringarnas boende- och verksamhetsmiljö • befrämjar åldringarnas sociala nätverk • följer med åldringarnas ekonomiska situation • känner till åldringarnas konsumtions beteende.
Examinanden skall följa syftet, målsättningarna och verksamhetsprinciperna för äldreomsorgen på det nationella, regionala och lokala planet och verka för att dessa genomförs i den egna och i arbetskollektivets verksamhet.	<p>Att i sin egen och i arbetskollektivets verksamhet tillämpa nationella, regionala och lokala syften, målsättningar och verksamhetsprinciper för äldreomsorgen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tillämpar nationella, regionala och lokala planer i det egna arbetet • befrämjar åldringarnas livskvalitet och deras möjligheter att klara sig självständigt • skapar förutsättningar för meningsfull verksamhet och delaktighet • stöder ett jämlikt, jämställt och socialt rikt liv samt ger valmöjligheter • har kunskap om nationell och lokal äldreomsorg och tillämpar kunskapen • har kunskap om aktuella, centrala projekt och tillämpar kunskapen • arbetar enligt utmaningarna i utvecklingen av äldreomsorgen.
Examinanden skall kunna bygga upp och utveckla fungerande servicenätverk och -kedjor för åldringar.	<p>Att bygga upp och utveckla servicenätverk och -kedjor för äldreomsorgen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Att utveckla samarbetet och producera samverkande tjänster med olika sektorer (social- och hälsovårdsbranschens tjänster, FPA:s tjänster, kultur- och fritidstjänster, privata tjänster, tredje sektorns tjänster,

	andliga tjänster).
Examinanden skall kunna utveckla servicepraxis i samarbete med de anhöriga/närstående.	<p>Att utveckla servicepraxis för åldringar tillsammans med de anhöriga/närstående</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbetar enligt målsättningarna och verksamhetsprinciperna för servicen • bedömer behovet av service utan dröjsmål, tillförlitligt och rättvist • erbjuder service professionellt och utan dröjsmål • ger handledning om servicen. <p>Att ge åldringen råd och stöd för att denna skall erhålla rättigheterna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stöder åldringen att klara sig självständigt • handleder åldringen vid ansökningar om service • informerar om service • vidtar åtgärder då rättigheterna inte genomförs.
Examinanden skall kunna använda möjligheter och metoder för att påverka och bevaka intressen i äldreomsorgen.	<p>Att påverka och bevaka intressen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Känner till hur man påverkar och bevakar intressen • kännedom om åldringars rättigheter • söker ändring och lämnar in besvär inom ramen för det multiprofessionella samarbetet • handleder och stöder åldringen/de närstående i dokumentering och i att vidarebefordra besvär.

<p>Examinanden skall kunna bedöma hur tjänsterna fungerar och utveckla tjänsterna liksom sin egen och arbetskollektivets verksamhet vid användning av servicesystemet.</p>	<p>Att bedöma hur tjänsterna fungerar och att utveckla dem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bedömer hur tjänsterna fungerar • konstruktiv bedömning av eget och arbetskollektivets arbete • ger förslag till utveckling • verkar för att förslagen till utveckling genomförs i praktiken.
<p>Examinanden skall kunna använda datanät och handleda åldringar och anhöriga/närstående i användningen av dem.</p>	<p>Att använda datanät</p> <ul style="list-style-type: none"> • Behärskar grunderna i datoranvändning • använder intra-, extra- och Internet • använder e-post • använder program för kund-/patientadministration och vård- och servicesystem • handleder åldringar och anhöriga/ närstående i användningen av elektroniska tjänster.
<p>Examinanden skall behärska mångsidig informationsanskaffning och kunna använda sig av arbetsplatsens och regionens filhanteringssystem i handledning av klienten.</p>	<p>Att använda sig av information och datasystem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Att i det dagliga arbetet använda sig av information och datasystem som berör det egna området och att använda sig av dem vid utveckling av verksamheten • skaffar information för att ge råd och handledning åt åldringen och de anhöriga.
<p>Examinanden skall kunna verka inom organisationen och känna till de centrala organisationsstrukturerna samt hur de utvecklats och kunna utvärdera och utveckla sitt eget och arbetskollektivets arbete.</p>	<p>Beredskap för att arbeta i en organisation och ett arbetskollektiv</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om organisationens utvecklingsskeden • förstår formerna för och betydelsen av ledarskap • att diskutera de egna färdigheterna att arbeta i en organisation och ett arbetskollektiv och att utvecklas i dem • känner till hur en lärande organisation fungerar samt tillämpar kunskaperna vid utvecklingen av det egna arbetskollektivet • planerar och genomför förändringar • deltar i utvecklingssamtal • utvecklar den positiva inställningen till intern fortbildning inom det egna arbetskollektivet • förbinder sig till arbetskollektivets utvecklingsarbete.
<p>Examinanden skall ha kännedom om de centrala färdigheterna för samarbete och projektarbete och kan i sitt arbete tillämpa kunskapen.</p>	<p>Att arbeta i projekt, arbetskollektiv och multiprofessionella arbetsgrupper</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om grunderna för projektarbete • behärskar principerna för multiprofessionellt samarbete

<p>Examinanden skall kunna arbeta i ett arbetskollektiv och i en multiprofessionell arbetsgrupp enligt principerna för äldreomsorgen.</p> <p>Examinanden skall kunna verka som ansvarig och ledare för teamet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • verkar som ansvarig/ledare/kontaktperson för teamet • känner till olika arbetsgruppers arbete och ansvarsområden och använder sig av kunskapen • förenar det egna kunnandet med andra sakkunnigas kunskap och tillämpar det i nya sammanhang • framför motiverat och konstruktivt sin egen expertis och sina egna utvecklande synpunkter • utvecklande utvärdering av det egna arbetet, av projektarbete och multiprofessionellt samarbete.
<p>Examinanden skall ha kännedom om grunderna för utvecklings- och kvalitetsarbete och kunna tillämpa dem i äldreomsorgen.</p>	<p>Kännedom om grunderna för kvalitets- och utvecklingsarbete och användningen av dem i det egna arbetet och i utvecklingen av arbetskollektivets verksamhet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om grunderna för kvalitetsarbete samt tillämpning av dem i äldre omsorgen • innehar färdigheter för koordinering, utvärdering och utveckling och kan tillämpa dem i äldreomsorgen • kännedom om de centrala mätinstrument som används vid utvärderingen av kvaliteten i äldreomsorgen och kan använda dem vid utvärdering av äldreomsorg.
<p>Examinanden skall känna till grunderna för organisationens/ kollektivets ekonomiförvaltning.</p>	<p>Kännedom om grunderna för organisationens/kollektivets ekonomiförvaltning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om organisationens/ kollektivets verksamhets- och affärsidé • kännedom om grunderna för verksamhetsplanen och budgeten • kännedom om grunderna för hur en resultaträkning görs • kännedom om de allmänna principerna för bokföring • befrämjar inre företagsamhet.
<p>Examinanden skall behärska den centralaste arbetslivskunskapen samt person- och produktriskerna.</p>	<p>Att behärska den centrala arbetslivskunskapen samt person- och produktriskerna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om den centrala arbetslagstiftningen • kännedom om arbetsgivarens och arbetstagarens rättigheter och skyldigheter • kännedom om betydelsen av arbetsavtal • beaktar arbetarskyddet • kännedom om olycksfalls- och hälsoriskerna inom äldreomsorgen samt hur man förebygger dem

	<ul style="list-style-type: none"> • deltar i arbetarskyddsverksamheten • kännedom om företagshälsovårdens tjänster och använder sig av dem i mån av möjlighet. • upprätthåller färdigheter i ergonomi och första hjälp i arbetet.
Examinanden skall i äldreomsorgen kunna tillämpa och utveckla grunderna och metoderna för handledning av enskilda och grupper.	<p>Att handleda enskilda och grupper</p> <ul style="list-style-type: none"> • Handleder enskilda och grupper och utvecklar handledningen • konsulterar och använder sig av stödtjänster i handledning av grupper • samarbetar med olika samarbetsgrupper såsom föreningar, församlingen och andra samfund • utvecklar sig i handledning av enskilda och grupper • arbetar flexibelt.
Examinanden skall kunna introducera arbetstagare och studerande i arbetskollektivet.	<p>Introduktion</p> <ul style="list-style-type: none"> • Introducerar och handleder arbetstagare och studerande i nya situationer • arbetar som mentor • använder ett uppmuntrande arbetssätt.
Examinanden skall kunna främja interaktionen och stämningen i sitt arbetskollektiv.	<p>Att befrämja en god stämning och interaktion i arbetskollektivet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Befrämjar en positiv atmosfär och en fungerande interaktion • respekterar olikheter • befrämjar öppenhet • arbetar ansvarsfullt och konstruktivt.
Examinanden skall kunna registrera, rapportera samt muntligt och skriftligt presentera uppgifter som är centrala för arbetet och dess utveckling.	<p>Att registrera och rapportera samt muntligt och skriftligt presentera uppgifter som berör arbetet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tydlig muntlig och skriftlig rapportering och presentation om frågor som berör det egna och arbetskollektivets arbete samt det multiprofessionella samarbetet • kommunicerar tydligt och sakligt och åskådliggör presentationen lämpligt • anpassar presentationen till åldringarnas och deras anhörigas behov • kan presentera exakt och aktuell information.

<p>Examinanden skall känna till arbetshandledningens betydelse för utvecklandet av det egna arbetet.</p>	<p>Kännedom om arbetshandledningens principer och betydelse för utvecklandet av det egna arbetet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analyserar det egna arbetet med hjälp av arbetshandledning • sätter upp mål för den egna arbetshandledningen och motiverar behovet • använder sig av arbetshandledning i specialfrågor som berör rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för åldringar och för att utveckla multiprofessionellt samarbete • bedömer arbetshandledningens betydelse för utvecklandet av det egna arbetet och arbetskollektivet.
<p>Examinanden skall kunna arbeta i professionell interaktion med åldringen och åldringsgrupper.</p>	<p>Att arbeta i professionell interaktion</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beaktar centrala faser, medel och regler i interaktionen • interaktion som frigör resurser och klient-situationer som är lösningscenterade • befrämjar en positiv atmosfär • utvärderar och utvecklar de egna interaktionsfärdigheterna
<p>Examinanden skall vara medveten om de egna känslornas betydelse i arbetet med åldringar och utveckla kunskaperna om de egna känslorna.</p>	<p>Att utveckla kunskap om känslor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analyserar de egna känslorna och hanterar känslotillstånd (stresstålighet och att behärska impulser) • identifierar de egna gränserna och resurserna • arbetar utgående från bedömning av situationen • hanterar känslokonflikter som en del av interaktionen människor emellan • stärker det övertygande och positiva • självkännedom som professionell resurs.
<p>Examinanden skall behärska färdigheterna i empati och kontinuerligt utveckla dem i arbetet med åldringar/åldringsgrupper och deras närstående.</p>	<p>Att arbeta empatiskt och utveckla empatin</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lever sig in i klientens situation samt identifierar och analyserar känslor som situationen ger upphov till • studerar den egna förmågan till empati och utvecklar förmågan • stärker den egna sociala ansvars känslan • använder professionellt det egna jaget i interaktionssituationer.

<p>Examinanden skall kunna uppträda och informera korrekt.</p>	<p>Kommunikation och uppträdande</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikerar tydligt och sakligt och åskådliggör presentationen lämpligt • anpassar presentationen till åhörarnas behov och beaktar förmågan att ta emot budskapet • beaktar känslor • behärskar förmågan att förhandla • kommunicerar korrekt per e-post och i telefon.
<p>Examinanden skall kunna utvärdera och utveckla sin egen verksamhet.</p>	<p>Utvärdering och utveckling av den egna verksamheten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Känner till systemen för klientrespons och deltar i utvecklandet av dem • kan ge, ta emot och använda sig av respons • genomför jämförande utvärdering • utvärderar kvaliteten av det egna arbetet, identifierar förändrings- och utvecklingsbehov samt ändrar vid behov eget och arbetskollektivets arbetssätt • upprätthåller den egna yrkesskickligheten, livslångt lärande • har ett utvecklande arbetssätt och producerar kreativa lösningar • tar ansvar för sin egen arbetsförmåga och arbetshälsa.

c) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i delen Att arbeta inom servicesystemet och arbetskollektivet för äldreomsorg skall påvisas i verkliga arbetssituationer. Lämpliga miljöer för avläggande av fristående yrkesprov är privata eller offentliga enheter avsedda för äldreomsorg: serviceboende, hemvård, dagsjukhus, hälsocentralers bäddavdelningar, ålderdomshem och åldringspsykiatriska bädd- och undersökningsenheter samt evenemang anordnade av organisationer som bedriver äldreomsorg.

Bedömningen skall i enlighet med kraven på yrkesskicklighet fokuseras på arbete inom servicesystemet och i arbetskollektiv inom äldreomsorgen.

Examinanden gör upp en skriftlig plan för de situationer och funktioner i vilka han/hon kan visa att han/hon behärskar examensdelens krav på yrkesskicklighet. Examinanden planerar, genomför och utvärderar en informationsträff vid vilken han/hon presenterar lagstiftningsgrunden för äldreomsorgen, klientgrupper, principerna för att arrangera tjänster för äldreomsorg samt arbetstagarens uppgifter och ansvar. Examinanden fördjupar sig även i och gör en redogörelse över hur äldreomsorgen genomförs och utvecklas på den egna orten.

Som bedömningsmaterial används förutom den praktiska verksamheten även vid behov olika alster såsom skriftliga planer för arbetsprocesserna och motiveringar för dem, projektrapporter eller utvecklingsprojekt. Som stöd för bedömningen används även respons från klienterna och de anhöriga, respons från arbetsgruppen, samtal och kursdagbok samt självvärdering.

De bedömda prestationerna skall dokumenteras och feedback ges till examinanden omedelbart efter bedömningen.

Den som bedömer det fristående yrkesprovet skall vara sakkunnig inom äldreomsorg med tillräcklig praktisk erfarenhet. I bedömningen deltar också en representant för den förberedande utbildningen/examensarrangören som är insatt i äldreomsorg samt en examensmästare som företräder den läroanstalt som ansvarar för bedömningen.

2 § Att arbeta som sakkunnig inom äldreomsorgen

a) Kraven på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden skall i sitt arbete kunna tillämpa den kunskap och kompetens som styr äldreomsorgen.</p>	<p>Att i arbetet tillämpa den kunskap och kompetens som styr äldreomsorgen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har kännedom om olika uppfattningar om ålderdom och åldrande (bio-, psyko-, social- och pedagogisk gerontologi) samt använder sig av kunskapen • beaktar uppfattningarna om ålderdom och åldrande hos åldringen/den åldrande och de anhöriga/närstående • beaktar på ett övergripande sätt i planeringen, genomförandet, utvärderingen och utvecklandet av äldreomsorgen vad åldrandet medför på det fysiska, sociala, psykiska, kognitiva och andliga planet • använder sig av den kunskap och kompetens som finns om gerontologi, geriatri och äldreomsorg, socialarbete och fysio- och ergoterapi för åldringar.
<p>Examinanden skall kunna beakta åldringens och de närståendes kulturella bakgrund samt även handleda det övriga arbetskollektivet.</p>	<p>Att beakta och stöda åldringens och de närståendes kulturella bakgrund</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om olika kulturer • beaktar skillnaderna i kommunikation och i sättet att fungera mellan olika kulturer • beaktar speciella krav som uppstår på grund av en annan kultur • känner till integrationsprocessen • känner till stödtjänster • handleder arbetskollektivet.
<p>Examinanden skall kunna stöda åldringen och de anhöriga/närstående i livsåskådnings- och andliga frågor.</p>	<p>Att stöda i livsåskådnings- och andliga frågor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifierar betydelsen av de egna färdigheterna och den egna övertygelsen • beaktar andlighet och livsåskådning • respekt för olika övertygelser • ombesörjer förutsättningar för att stilla sig • förmedlar andligt stöd enligt övertygelse/trosuppfattning • arrangerar andakts- och själavårdstjänster som bygger på övertygelse/trosuppfattning • handleder åldringen i att få andliga tjänster enligt övertygelse.

<p>Examinanden skall behärska särdragen i interaktion och kommunikation inom äldreomsorgen och använda centrala metoder som stöder talet.</p>	<p>Behärskar särdragen i interaktion och kommunikation och använder metoder som stöder talet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talar tydligt • känner till och använder lätt begripligt språk • använder verbal och nonverbal kommunikation enligt situationens krav • använder sig av metoder som stöder talet, såsom teckenspråk, punktskrift och symbolspråk • kännedom om behov hos speciella grupper, såsom dementa, afatiker, syn- /hörselskadade, utvecklingshämjade • bedömer och utvecklar de egna färdigheterna i interaktion och kommunikation • handleder uppmuntrande, systematiskt och långsiktigt åldringen och de anhöriga/närstående i användningen av alternativa kommunikationsmetoder.
<p>Examinanden skall känna de vanligaste hälsoproblemen hos åldringar.</p>	<p>Kännedom om hälsoproblem hos åldringar ur äldreomsorgens synvinkel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beaktar neurologiska sjukdomar • beaktar psykiska sjukdomar • beaktar ämnesomsättningssjukdomar • beaktar hjärt- och kärlsjukdomar • beaktar sjukdomar i stöd- och rörelseorganen • beaktar de vanligaste infektionssjukdomarna hos åldringar • beaktar funktionsstörningar i urin vägarna • beaktar sjukdomar som berör sinnesfunktionerna • beaktar cancersjukdomar • beaktar funktionsstörningar och sjukdomar i matsmältningsorganen • beaktar hudsjukdomar, trycksår och bensår • beaktar och förebygger epidemier • flexibelt, multiprofessionellt samarbete.
<p>Examinanden skall i olika verksamhetsmiljöer kunna genomföra rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för åldringar i samarbete med åldringen, de anhöriga/närstående och experter.</p>	<p>Att genomföra rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för åldringar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hör åldringen och de anhöriga/närstående så att de känner sig delaktiga • respekterar åldringens vanor och sätt att fungera • utnyttjar undersökningar som berör

	<p>åldringens välfärd och hälsotillstånd</p> <ul style="list-style-type: none"> • gör upp, genomför och utvärderar vård-, service- och rehabiliteringsplan • befrämjar hälsa och arbetar enligt förändringar i åldringars hälsa • övergripande omsorg om åldringens välmående • skapar, genomför och utvärderar smidiga servicekedjor • befrämjar flexibelt, multiprofessionellt samarbete och socialt nätverksarbete. <p>Vård- och omsorgsarbete bland åldringar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ombesörjer åldringens personliga hygien • ombesörjer renligheten i åldringens miljö. <p>Att tillämpa de aseptiska principerna i olika verksamhetsmiljöer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Att förbereda åldringen och de anhöriga/närstående för undersökningar, åtgärder och eftervård samt att assistera vid dessa • att inom ramen för multiprofessionellt samarbete genomföra och bedöma läkemedelsbehandling • handleder åldringen och de anhöriga/närstående i läkemedelsanvändning • att inom ramen för multiprofessionellt samarbete lindra smärta hos åldringen • att inom ramen för multiprofessionellt samarbete utveckla åldringens nutritions- och matvanor. <p>Att stöda rehabilitering av åldringen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hör åldringen och de anhöriga/närstående och gör dem delaktiga • genomför tanken om att man utgår från åldringen och från resurserna, stöder funktionsförmågan och förmågan att klara sig självständigt • stöder självförtroendet och en positiv jagbild • genomför inom ramen för multiprofessionellt samarbete den övergripande rehabiliteringsprocessen för åldringen • ger med hjälp av fysiskt, psykiskt, socialt och andligt stöd åldringen rehabilitering och en meningsfull vardag.
Examinanden skall under handledning av	Att använda sig av centrala rehabiliterings-

<p>sakkunnig kunna använda sig av centrala rehabiliterings- och terapimetoder som används inom äldreomsorgen.</p>	<p>och terapimetoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har ett arbetssätt som befrämjar rehabilitering • använder sig av validationsmetoden • tillämpar under handledning vårdmetoderna för utmanande beteende • använder sig av den kognitiv-behavioristiska rehabiliteringsmetoden • använder sig av konst-, musik- och reminiscensmetoden • använder sig av metoder som befrämjar funktionsförmåga och rörlighet • använder grupsituationer • arrangerar andliga andaktsstunder som bygger på övertygelse.
<p>Examinanden skall kunna handleda åldringen i användning av hjälpmedel.</p>	<p>Att ge handledning om användning av hjälpmedel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om anskaffningsprocessen för hjälpmedel • handleder i användning av hjälpmedel för att göra vardagen meningsfull, till stöd för åldringens funktionsförmåga, trygghet och förmåga att klara sig själv ständigt (till exempel hjälpmedel för att kunna rör sig, för att kunna höra, se, tala och för de dagliga sysslorna och för rekreation) • handleder i användning av hjälpmedel för att kunna behärska apparater i omgivningen (till exempel larm- och signalanordningar, trygghetstelefoner, spisar och material) • handleder i användning av hjälpmedel för att sköta de sociala kontakterna (till exempel telefon, hjälpmedel för sexualitet) • handleder i användning av hjälpmedel för att skaffa information (till exempel dator, dagstidningar, bibliotekstjänster) • använder sig av flexibelt, multiprofessionellt samarbete.
<p>Examinanden skall under handledning av sakkunnig kunna befrämja stimulerande verksamhet i åldringars vardag.</p>	<p>Att befrämja stimulerande verksamhet i vardagen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om kultur- och fritidstjänster • befrämjar åldringars möjligheter att delta i olika verksamhetsmiljöer • aktiverar och handleder åldringar och

	<p>anhöriga/närstående i att använda sig av tjänster</p> <ul style="list-style-type: none"> • att utnyttja och använda hjälpmedel och färdtjänst • att svara mot utmaningar som upp kommit på grund av många kulturer • producerar inom arbetskollektivet stimulerande verksamhet för åldringar • att framföra åldringarnas önskemål och förväntningar till dem som producerar tjänster. <p>Att befrämja motion</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om motionsfaktorer som befrämjar hälsa och om hälsoproblem • stöder en aktiv och trygg verksamhet för åldringen • upprätthåller intresset för motion och ger handledning om nya aktiviteter • handleder åldringen, de anhöriga/närstående som befrämjar daglig vardagsmotion för åldringen <ul style="list-style-type: none"> • leder motion för åldringar och åldringsgrupper • befrämjar flexibelt, multiprofessionellt samarbete.
<p>Examinanden skall känna till special frågor som berör välmåendet för åldringar som bor hemma och kunna befrämja att de genomförs.</p>	<p>Att befrämja välmåendet för åldring som bor hemma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Respekterar åldringens vanor och sätt att fungera • klargör och stöder sinnesfunktionerna • stöder tryggheten och förmågan att klara sig självständigt • upprätthåller och befrämjar hälsotillståndet och funktionsförmågan • genomför vård- och omsorgsarbetet • befrämjar åldringens nutrition och matvanor • arbetar aseptiskt och handleder i aseptisk verksamhet • att inom ramen för multiprofessionellt samarbete genomföra och bedöma läkemedelsbehandling • stöder rehabilitering av åldring som utskrivs • genomför arbetarskyddet i hemvården

	<ul style="list-style-type: none"> • befrämjar multiprofessionellt och socialt nätverksarbete • stöder och handleder anhängvårdarnas arbete i användning av rehabiliterande funktionsmodeller.
<p>Examinanden skall kunna befrämja åldringars mentala hälsa.</p>	<p>Att befrämja åldringars mentala hälsa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bemöter åldringen och de anhöriga/närstående så att de känner sig delaktiga • identifierar faktorer som belastar den mentala hälsan • kännedom om de vanligaste symtomen och sjukdomarna som rör åldringars mentala hälsa • definierar åldringens psykiska funktionsförmåga/aktuella resurser • definierar åldringens fysiska, social och ekonomiska funktionsförmåga • väljer vård- och omsorgsformerna och kommer överens om utvärderingspraxis <p>Vård- och omsorgsarbete som befrämjar åldringars mentala hälsa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om de vanligaste psykofarmaka som används • utför inom ramen för multiprofessionellt samarbete läkemedelsbehandling , identifierar, iakttar och bedömer läkemedlens verkningar och samverkningar • befrämjar den mentala hälsan genom stimulerande rekreation och motion • stöder och hjälper åldring och de anhöriga/närstående som befinner sig i en krissituation • känner till mentalvårdstjänster och handleder i användningen av dem så att åldringens rättigheter tillgodoses • nätverksarbete, samarbete mellan myndigheterna och anhörignätverken samt stärker de gemensamma resurserna • känner till branschorganisationernas och de lokala föreningarnas verksamhet och handleder i verksamheten • stöder och handleder de anhöriga/ • närstående. <p>Rehabiliterande arbetssätt som befrämjar åldringens mentala hälsa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbetar som en jämbördig som identifierar

	<p>resurser och som uppmuntrar</p> <ul style="list-style-type: none">• upprätthåller sociala relationer i olika verksamhetsmiljöer• identifierar och åtgärdar faktorer som i den fysiska miljön hindrar åldringen att klara sig självständigt• uppmuntrar till att delta i omgivningens aktiviteter• skapar ett fungerande stödnätverk• samarbetar multiprofessionellt• identifierar och påverkar kulturella och samhälleliga faktorer som befrämjar den mentala hälsan.
--	---

<p>Examinanden skall kunna genomföra vård - och omsorgsarbete för äldre med minnesrubbingar.</p>	<p>Att genomföra vård- och omsorgsarbete för äldre med minnesrubbingar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Möter äldre med minnesrubbingar och de anhöriga/närstående, ser till att känner sig delaktiga och handleder dem • kännedom om sjukdomar som förorsakar försämring av minnet • noterar, antecknar och informerar om minnesrubbingar hos äldre • använder sig av resultat från undersökningar och test vid definieringen av behov för, planeringen, genomförandet och utvärderingen av det övergripande vård- och omsorgs-arbetet • genomför och utvärderar ett individuellt planerat förebyggande • genomför ett multiprofessionellt samarbete.
<p>Examinanden skall ha ett rehabiliterande arbetssätt i vård- och omsorgsarbetet bland demens äldre .</p>	<p>Ett rehabiliterande arbetssätt i olika verksamhetsmiljöer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om hur demenssjukdomar förebyggs • kännedom om målsättningen för rehabilitering av demens • beaktar betydelsen av demenssjukdomars sjukdomsförlopp för äldre och för de anhöriga/närstående • känner till och beaktar den demensas levnadshistoria • utvecklar den fysiska miljön så att den befrämjar funktionsförmågan • använder sig av validationsmetoden • befrämjar ett meningsfullt liv och en stimulerande verksamhet och rörlighet • kommer överens om bedömning och bedömningspraxis • handleder de anhöriga/närstående i användningen av tjänster • handleder i branschorganisationers och föreningars verksamhet.

<p>Examinanden skall behärska det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet för handikappade åldringar.</p>	<p>Att i arbetet beakta handikapp</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stöder accepterande av och anpassning till handikapp • beaktar speciella behov • att individuellt hjälpa, stöda, handleda och råda den handikappade åldringen och de närstående • att stöda och befrämja åldringens och de anhörigas sociala relationer samt att förebygga utslagning • ger anhörigvårdaren stöd att orka.
<p>Examinanden skall kunna stöda åldringar i frågor som rör sexualitet</p>	<p>Att stöda åldringens sexualitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Accepterar olikheter • identifierar åldringens behov av närhet och beröring och sexuella behov • identifierar rädslor och ångest • stöder den sexuella identiteten och befrämjar det sexuella välbefinnandet • ger saklig information • handleder åldringen till expert tjänster.
<p>Examinanden skall ha ett rehabiliterande arbetssätt i vård- och omsorgsarbetet bland åldringar som använder rusmedel.</p>	<p>Rehabiliterande vård- och omsorgsarbete bland åldringar som använder rusmedel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Respekterar åldringens självbestämmanderätt • identifierar de egna känslorna och de egna attityderna och diskuterar dem inom arbetskollektivet • accepterar olikheter • kännedom om rusmedelsberoende • känner till åldringars rusmedelsproblem och identifierar missbruk och ingriper professionellt • genomför miniintervention • identifierar hälsoriskerna vid blandmissbruk av alkohol, narkotika och läkemedel • känner till tjänster för missbrukare och ger handledning om dem • genomför ett multiprofessionellt rehabiliterande samarbete.

<p>Examinanden skall kunna handla vid speciella åldringsfrågor.</p>	<p>Att handla i speciella åldringsfrågor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifierar och ingriper vid rädslor och otrygghet • identifierar aggressivt beteende och kan handla i sådana situationer samt förebygga dem • identifierar formerna av illa behandling • identifierar och ingriper vid fall av våld och illa behandling • identifierar samt förebygger utslagning och hot om utslagning • identifierar olika former av beroende, till exempel spelbesatthet, och handlar i sådana situationer på ett sätt som befrämjar åldringens välfärd • är ett stöd för åldringen och de anhöriga i olika situationer där åldringens välmående är hotad • arbetar i multiprofessionellt samarbete och i sociala nätverk.
<p>Examinanden skall kunna handla i en krissituation.</p>	<p>Att handla i en krissituation</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifierar krisens faser och olika reaktioner på kris • identifierar behov på omedelbar hjälp • möter åldringen/de närstående och arbetskollektivet i en krissituation • känner till sätten för krisarbete och handlar ändamålsenligt • känner till Debriefing-verksamhet • ger stöd och praktiska råd • handleder i vilka tjänster finns att tillgå • använder sig av stödpersonsverksamheten • utvecklar arbetsfördelningen och ansvarsfrågorna.
<p>Examinanden skall kunna genomföra vård i livets slutskede.</p>	<p>Att genomföra vård i livets slutskede för åldringen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Känner värdegrunden som styr vården av en döende och diskuterar den inom arbetskollektivet • beaktar sensibiliteten i en döende åldrings känslor och sinnesförmimmelser • stöder tryggheten • gör upp avtal om terminalvård • beaktar beslutet om terminalvård och planerar vården • vård enligt övertygelse • tar hand om den avlidna

	<ul style="list-style-type: none"> • kännedom om sorgearbete • samarbetar med de anhöriga/närstående och andra i frågor om vård i livets slutskede, tar hand om den avlidna och arrangemang efter döden • stöder arbetskollektivet • utvecklar vården i livets slutskede i olika livsmiljöer för äldre.
Examinanden skall kunna handleda anhöriga/närstående i att utveckla vård- och omsorgsfärdigheter som befrämjar rehabilitering.	<p>Att utveckla vård- och omsorgsfärdigheter som befrämjar rehabilitering av anhöriga/närstående</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hör de anhöriga/närstående och gör det möjligt för dem att delta i olika verksamhetsmiljöer • identifierar de anhörigas/närståendes resurser och förebygger utmattning • identifierar kriser och stöder vid dem och i sorgearbetet • handleder anhöriga/närstående i att använda tjänster (till exempel rehabiliterings- och anpassningsförberedelse, kurser om första information, grupp av likställda, ekonomiskt stöd, tjänster som erbjuds till hemmet, stödtjänster) • handleder i branschorganisationers och föreningars verksamhet.
Examinanden skall kunna utveckla åldringars rehabiliterande vård- och omsorgsarbete i olika verksamhetsmiljöer.	<p>Att utveckla det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet i olika verksamhetsmiljöer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använder sig av respons från åldringen och de anhöriga/närstående • använder sig av jämförande utvärdering • använder sig av respons från arbetskamraterna • identifierar sina egna starka sidor och behov av utveckling • har egna förslag till utveckling • ger förslag till utveckling av arbetskollektivets rehabiliterande vård- och omsorgsarbete och befrämjar att de genomförs • utvecklar flexibelt, multiprofessionellt samarbete.

c) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i delen Att arbeta som sakkunnig i äldreomsorgen skall påvisas i verkliga arbetssituationer. Lämpliga miljöer för avläggande av fristående yrkesprov är

privata eller offentliga enheter som serviceboende, hemvård, dagsjukhus, hälsocentralers bäddavdelningar, ålderdomshem och åldringspsykiatriiska bädd- och undersökningsenheter.

Bedömningen skall i enlighet med kraven på yrkesskicklighet fokuseras på arbete som sakkunnig inom äldreomsorgen, i klient- och patientarbete, på arbete med handledning samt på arbete som medlem av en multiprofessionell arbetsgrupp. Examinanden gör upp en skriftlig plan för de situationer och funktioner i vilka han/hon kan visa att han/hon behärskar examensdelens krav på yrkesskicklighet.

Som bedömningsmaterial används förutom den praktiska verksamheten även vid behov olika alster såsom skriftliga planer för arbetsprocesserna och motiveringar för dem, projektrapporter eller utvecklingsprojekt. Som stöd för bedömningen används även respons från klienterna och de anhöriga, respons från arbetsgruppen, samtal och kursdagbok samt självvärdering.

De bedömda prestationerna skall dokumenteras och feedback ges till examinanderna omedelbart efter bedömningen.

Den som bedömer det fristående yrkesprovet skall vara sakkunnig inom äldreomsorg med tillräcklig praktisk erfarenhet. I bedömningen deltar också en representant för den förberedande utbildningen/examensarrangören som är insatt i äldreomsorg samt en examensmästare som företräder den läroanstalt som ansvarar för bedömningen.

B. DE VALFRIA DELARNA AV EXAMEN

3 § Stimulerande verksamhet och rekreation i äldreomsorgen

a) Kraven på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden skall kunna arbeta med stimulerande verksamhet och rekreation utgående från åldringars behov.	Att arbeta med stimulerande verksamhet och rekreation utgående från åldringars behov. <ul style="list-style-type: none">• Hör åldringen/de närstående och säkerställer att de känner sig delaktiga• använder sig av åldringens egen stimulans- och rekrekationskultur• stärker självbestämmanderätten, självrespekten och identiteten• beaktar behovet av att uttrycka och dela känslor• stärker känslan att behövas och att vara till nytta• beaktar mångfalden av sinnesförnimmelser• talar tydligt samt använder verbal och nonverbal kommunikation• stärker/upprätthåller/ finner levnads kraften• beaktar kulturbakgrund och övertygelse• möjliggör kontakter till sociala nätverk• befrämjar åldringens möjligheter att delta.
Examinanden skall kunna arbeta med stimulerande verksamhet och rekreation för åldringar.	Att arbeta med stimulerande verksamhet och rekreation för åldringen <ul style="list-style-type: none">• Beaktar personhistoria, färdigheter, förväntningar/önsknings och intressen• beaktar möjligheterna och begränsningarna i sinnesfunktionerna• beaktar handlingskraft och funktionsförmåga• känner till grunderna för hur stimulerande verksamhet och rekreation väljs• känner till material för stimulerande verksamhet• beaktar ekologiska och ekonomiska aspekter. Att stöda verksamhet enligt åldringens intressen, tycke och smak <ul style="list-style-type: none">• Stöder åldringens olika vanor och finner nya fritidsintressen. Att göra vardagen meningsfull <ul style="list-style-type: none">• Skötsel av hem och trädgård

	<ul style="list-style-type: none"> • arrangera naturupplevelser • arrangera samvaro med andra • skapa en aktiverande och stimulerande omgivning • finna kreativiteten i vardagen. <p>Möjligheter till högklassig kultur och estetiska upplevelser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Att arrangera upplevelser och högtidliga evenemang. <p>Att skapa möjligheter för motion och för att röra på sig</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifierar åldringens behov av motion • utnyttjar olika möjligheter till motion • upprätthåller den fysiska konditionen och muskelstyrkan samt förebygger skador • skapar en omgivning som befrämjar motion • utför vardagssysslor • möjliggör grundläggande rörlighet och motion • ger stöd för att hitta glädjen i motionen. <p>Stärker förmågan att uttrycka sig</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ger stöd för att dagligen uttrycka sig • handleder i att finna de egna möjligheterna. <p>Befrämjar deltagande i samhällliga verksamheter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Att skapa och bevara kontakter till samhället runtomkring. <p>Befrämjar deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informerar om tjänster och utnyttjar dem. <p>Befrämjar deltagande i organisationers, samfunds och församlingens verksamhet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informerar om tjänster och utnyttjar dem. <p>Befrämjar användning av datateknik</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stöder datatekniska funktioner och intressen.
<p>Examinanden skall i den stimulerande verksamheten och rekreationen för åldringar kunna tillämpa sina kunskaper i handledning av enskilda och grupper.</p>	<p>Att tillämpa sina kunskaper i handledning av enskilda och grupper</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skapar förtroendefulla relationer till enskilda och grupper • genomför processen för stimulerande handledning

	<ul style="list-style-type: none"> • möter och hanterar känsloupplevelser • stöder socialisation och förebygger utslagning • beaktar handikapp och funktionshinder • utnyttjar stödtjänster och hjälpmedel • arbetar ekonomiskt.
Examinanden skall i den stimulerande verksamheten och rekreationen för åldringar kunna använda någon terapeutisk metod.	<p>Att använda en terapeutisk metod</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använder av en terapeutisk metod som är medvetandehöjande för åldringen och som stöder den personliga tillväxten samt främjar genomgången av känsloupplevelser • konsulterar och använder sig av experter.
Examinanden skall kunna utveckla en stimulerande verksamhetsmiljö för åldringen.	<p>Att utveckla en stimulerande verksamhetsmiljö</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avlägsnar hinder i omgivningen • bedömer hur den stimulerande verksamheten fungerar i miljön • gör upp en utvecklingsplan för en stimulerande miljö.
Examinanden skall kunna utveckla stimulerande verksamhet och rekreation för åldringar.	<p>Att utveckla stimulerande verksamhet och rekreation för åldringar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använder sig av respons från åldring en och de anhöriga/närstående • använder sig av jämförande utvärdering • använder sig av respons från arbetskollektivet • befrämjar åldringens och arbetskollektivets kreativitet • identifierar sina egna starka sidor och behov av utveckling • har egna förslag till utveckling • har förslag till utveckling av stimulerande verksamhet och rekreation och verkar för att de genomförs • verkar för att den stimulerande verksamheten och rekreationen är inom räckhåll • befrämjar flexibelt multiprofessionellt samarbete.

c) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i delen Stimulerande verksamhet och rekreation i äldre omsorgen skall påvisas i verkliga interaktionssituationer där examinandena ger handledning om stimulerande verksamhet och rekreation samt i multiprofessionella grupper för

arbetsplanering, -utveckling och arbetshandledning. Förutom åldringar kan även deras anhöriga och personalen i arbetskollektivet eller studerande fungera som klienter.

Lämpliga miljöer för avläggande av fristående yrkesprov är privata eller offentliga enheter avsedda för åldringar: serviceboende, hemvård, dagsjukhus, hälsocentralers bäddavdelningar, ålderdomshem och åldringspsykiatriska bädd- och undersökningsenheter.

Bedömningen skall i enlighet med kraven på yrkesskicklighet fokuseras på arbete som rör stimulerande verksamhet och rekreation för åldringar.

Examinanden gör upp en skriftlig plan för de situationer och funktioner i vilka han/hon kan visa att han/hon behärskar examensdelens krav på yrkes skicklighet. Som bedömningsmaterial används förutom den praktiska verksamheten även vid behov olika alster såsom skriftliga planer för arbetsprocesserna och motiveringar för dem, projektrapporter eller utvecklingsprojekt.

Som stöd för bedömningen används även respons från klienterna och de anhöriga, respons från arbetsgruppen, samtal och kursdagbok samt självvärdering.

De bedömda prestationerna skall dokumenteras och feedback ges till examinanden omedelbart efter bedömningen.

Den som bedömer det fristående yrkesprovet skall vara sakkunnig i stimulerande verksamhet och rekreation inom äldreomsorg med tillräcklig praktisk erfarenhet, samt en representant för den förberedande utbildningen/examensarrangören som är insatt i stimulerande verksamhet och rekreation inom äldreomsorg. Representanten som företräder den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

4 § Rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för dementa åldringar

a) Kraven på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden skall kunna utveckla vård - och omsorgsarbetet för dementa åldringar.	<ul style="list-style-type: none"> • Att utveckla vård- och omsorgsarbete utgående från åldringens behov • Lyssnar uppskattande på den dementa åldringen och de anhöriga/närstående och ser till att de blir delaktiga • stärker självbestämmanderätten, självrespekten och identiteten • stärker/upprätthåller/finnar livskraften • befrämjar behovet att uttrycka och dela känslor • stärker känslan av att behövas och att vara till nytta • identifierar och stärker kvarvarande sinnesfunktioner • använder klarspråk samt verbal och nonverbal kommunikation • respekterar kulturbakgrund och övertygelse • verkar för att kontakterna till sociala nätverk upprätthålls

<p>Examinanden skall kunna använda sig av medicinsk sakkunskap om åldringar i det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet för dementa åldringar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar möjligheter att delta • utvecklar attitydklimatet. <p>Att använda sig av medicinsk sakkunskap om demens</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillämpar kunskaper i epidemiologi • kännedom om sjukdomar och omständigheter som förorsakar försämring av minnet och om möjligheter att förebygga dem • kännedom om differentialdiagnostik • beskriver medicinsk diagnos • kännedom om demenssjukdomar hos speciella grupper • genomför vård av demenssjukdomar utan läkemedel inom ramen för multiprofessionellt samarbete • genomför läkemedelsbehandling av demenssjukdomar inom ramen för multiprofessionellt samarbete • iakttar och vårdar en åldring med minnesrubbnings och förebygger minnesrubbningsarna • kännedom om kliniska laboratorieundersökningar.
<p>Examinanden skall kunna arbeta som expert inom det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet för dementa åldringar.</p>	<p>Att utveckla det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet för dementa åldringar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klarlägger och använder sig av den dementa åldringens levnadshistoria • klarlägger och använder sig av funktionsförmågan • övergripande definiering av behovet av rehabiliterande vård och omsorg (fysisk, psykisk, kognitiv och social funktionsförmåga) • känner till, klarlägger och beaktar beteendesyntom • bedömer de anhörigas/närståendes behov av stöd • planerar, genomför och utvärderar vård-, service- och rehabiliteringsplan • stöder sexualitet och parrelation • handleder anhöriga/närstående i tillgången på tjänster • bedömer de anhörigas/närståendes situation och stöder dem att orka.
<p>Examinanden skall kunna använda sig av sina kunskaper i handledning av enskilda</p>	<p>Att tillämpa sina kunskaper i handledning av enskilda och grupper</p>

<p>och grupper i det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet för dementa åldringar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skapar förtroendefulla relationer till enskilda och grupper • behärskar handledningsprocessen • möter och hanterar känsloupplevelser • stöder socialisation och förebygger utslagning • använder sig av stödtjänster och hjälpmedel.
<p>Examinanden skall kunna tillämpa former för grupparbete, terapeutiska metoder och betraktelsesätt i vård- och omsorgsarbetet för dementa åldringar.</p>	<p>Att tillämpa former för grupparbete, terapeutiska metoder och betraktelsesätt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Befrämjar fysiska verksamhetsformer i den dementa åldringens vardag • utnyttjar musik för att upprätthålla interaktionsförmågan och förmågan att uttrycka sig • finner konstupplevelser för den dementa åldringens inlevelsevärld • använder reminiscensmetoder för att stärka den dementa åldringens upplevelse av att kontrollera sitt liv • tillämpar kommunikationsmetoder för att upprätthålla interaktionsförmågan • tillämpat bruk av validationsmetoden • använder beröring för att stärka trygghetskänslan • konsulterar och använder sig av experter • handleder anhöriga/närstående och arbetskollektivet.
<p>Examinanden skall kunna använda sig av teknologi som lämpar sig för dementa åldringar.</p>	<p>Att utnyttja teknologin</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använder teknologi som befrämjar den dementa åldringens trygghet, förmåga att klara sig självständigt, funktionsförmåga och välmående • använder teknologi som stöder de anhöriga/närstående och vårdaren.
<p>Examinanden skall kunna utveckla det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet för dementa åldringar.</p>	<p>Att utveckla det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet för dementa åldringar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använder sig av respons från åldringen och de anhöriga/närstående • utnyttjar jämförande utvärdering • använder sig av respons från arbetskollektivet • identifierar de egna starka sidorna och utvecklingsutmaningarna • har egna förslag till utveckling • utvecklar och har förslag till utveckling av vård- och omsorgsarbete för åldringar och

	<p>stødtjänster för de anhöriga och befrämjar att förslagen genomförs</p> <ul style="list-style-type: none"> • befrämjar flexibelt, multiprofessionellt samarbete.
--	---

c) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i delen Rehabiliterande vård och omsorgsarbete för dementa skall påvisas i verkliga vård- och servicesituationer. Lämpliga miljöer för avläggande av fristående yrkesprov är privata eller offentliga enheter som specialiserat sig på vård av dementa som ex. serviceboende, hemvård, dagsjukhus, hälsocentralers bäddavdelningar, ålderdomshem och åldringspsykiatriska bädd- och undersökningsenheter.

Bedömningen skall i enlighet med kraven på yrkesskicklighet fokuseras på rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för dementa åldringar. Examinanden gör upp en fallbeskrivning av den dementa klienten och planerar samt genomför en gruppsituation för dementa åldringar.

Som stöd för bedömningen används skriftliga planer för arbetsprocesserna och motiveringar för dem, respons från klienterna och de anhöriga, respons från arbetsgruppen, samtal och kursdagbok samt självvärdering och utvecklingsprojekt.

De bedömda prestationerna skall dokumenteras och feedback ges till examinandena omedelbart efter bedömningen.

Den som bedömer det fristående yrkesprovet skall vara sakkunnig inom rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för dementa åldringar. I bedömningen deltar också en representant för den förberedande utbildningen/examensarrangör en som är insatt i vård av dementa åldringar samt en examensmästare som företräder den läroanstalt som ansvarar för bedömningen.

5 § Vård- och omsorgsarbete som befrämjar åldringars psykiska hälsa

a) Kraven på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden skall kunna tillämpa yrkesetiska principer i vård- och omsorgsarbete som befrämjar åldringars psykiska hälsa.	<p>Att tillämpa yrkesetiska principer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lyssnar uppskattande på åldringen och de anhöriga/närstående ser till att de blir delaktiga • stärker åldringens självbestämmande rätt, självrespekt och identitet • möjliggör behovet att uttrycka och dela känslor • stärker känslan av att behövas och att vara till nytta • stärker/upprätthåller/finner resurser • beaktar kulturbakgrund, ideologiska värderingar och övertygelse

	• möjliggör kontakter med sociala nätverk• påverkar allmänna attityder angående mentala problem• utvecklar sina egna attityder.

<p>Examinanden skall kunna utveckla verksamhets- och livsmiljön för en åldring som lider av mentala symtom eller mentalsjukdom.</p>	<p>Att utveckla åldringens verksamhets- och livsmiljö</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvecklar den fysiska miljön så att den främjar trygghet • utvecklar miljön så att den främjar funktionsförmågan • utvecklar miljön så att den främjar förmågan att klara sig självständigt.
<p>Examinanden skall kunna använda sig av medicinsk sakkunskap i vård- och omsorgsarbetet som befrämjar åldringars psykiska hälsa.</p>	<p>Att använda medicinsk sakkunskap i vård- och omsorgsarbetet som befrämjar åldringars psykiska hälsa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om de vanligaste mentala störningarna och deras tolknings modeller (psykotiska symtom, affektiva symtom, ångest, personlighets- och beteendesymtom) • beskriver principerna för medicinsk diagnostisering • känner till, klarlägger och beaktar beteendesymtom • kännedom om de vanligaste undersökningarna. • Att utreda behovet av vård- och omsorgsarbete som befrämjar åldringars psykiska hälsa • Klarlägger och beaktar åldringens levnadshistoria • fastställer funktionsförmågan (fysisk, psykisk, kognitiv, social och ekonomisk) • kännedom om innebörden av mentala symtom och beteendesymtom för åldringarna, närmiljön, de anhöriga/när stående • identifierar behovet av omedelbar hjälp • identifierar beroende hos åldringar som lider av mentala problem (mediciner, rusmedel eller blandmissbruk och spelbesatthet). <p>Att planera och genomföra vård- och omsorgsarbete/servicearbete</p> <ul style="list-style-type: none"> • Att inom ramen för multiprofessionellt samarbete planera och genomföra läkemedelsbehandling • handleder i att upprätthålla hygien • tryggar hälsosam nutrition • upprätthåller och utvecklar fysiska verksamhetsformer • arrangerar stimulerande verksamhet och handleder i den • handleder användningen av hjälpmedel

	<ul style="list-style-type: none"> • använder teknologi som befrämjar välmående och funktionsförmåga • stöder sexualitet och parrelation • känner till mentalvårdstjänster och nät verk och handleder i användning av dem • verkar i multiprofessionellt samarbete. <p>Att utvärdera och utveckla genomförandet av vård- och omsorgsarbetet/serviceplanen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommer överens om utvärdering och utvärderingspraxis • bedömer de anhörigas/närståendes situation och stöder dem att orka • använder sig av respons från äldre och de anhöriga/närstående.
Examinanden skall kunna genomföra vård- och omsorgsarbete som befrämjar äldres psykiska hälsa.	<p>Att använda terapeutiska metoder och betraktelsesätt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skapar förtroendefulla relationer till enskilda och grupper • genomför handledning av enskilda och grupper • kännedom om de centrala vård- och terapimetoderna i mentalvården • genomför verksamhetsformer som beaktar äldres egna önskemål och deras egen levnadshistoria • konsulterar och använder sig av experter.
Examinanden skall kunna genomföra tre terapeutiska metoder/betraktelsesätt i vård- och omsorgsarbetet som befrämjar äldres psykiska hälsa.	<p>Att använda tre terapeutiska metoder/betraktelsesätt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Möter och hanterar känsloupplevelser • befrämjar fysiska verksamhetsformer i äldres vardag • utnyttjar musik för att upprätthålla förmågan att uttrycka sig och för interaktionsförmågan • finner konstupplevelser för äldres inlevelsevärld • använder reminiscensmetoder för att stärka äldres upplevelse av att kontrollera sitt liv • tillämpar kommunikationsmetoder för att upprätthålla interaktionsförmågan • använder beröring för att stärka trygghetskänslan.
Examinanden skall kunna utveckla sina professionella interaktionsfärdigheter.	<p>Att utveckla professionella interaktionsfärdigheter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bedömer och utvecklar sina egna interaktionsfärdigheter

	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar eget tydligt språkbruk och användningen av klarspråk • utvecklar metoder som bygger på interaktion vid handledning av och stöd för åldringens anhöriga/ närstående • använder och utvecklar sin sakkunskap om känslors betydelse.
Examinanden skall kunna utveckla vård- och omsorgsarbete som befrämjar åldringars psykiska hälsa.	<p>Att utveckla vård- och omsorgsarbetet som befrämjar åldringars psykiska hälsa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använder sig av jämförande utvärdering • använder sig av respons från arbets- kamraterna • använder sig av respons från multi- professionellt samarbete och från samarbete mellan olika områden • identifierar sina egna starka sidor och behov av utveckling • använder sig av arbetshandledning • har förslag till utveckling och verkar för att de genomförs • utvecklar stödtjänster som befrämjar åldringarnas möjligheter att klara sig självständigt och att de anhöriga/närstående orkar • utvecklar samverkan mellan åldringen, de anhöriga/närstående och åldringens sociala nätverk • utvecklar ett flexibelt, multiprofessionellt och övergripande samarbete som befrämjar åldringars mentala hälsa.

c) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Vård- och omsorgsarbete som befrämjar åldringars psykiska hälsa skall påvisas i verkliga vård- och omsorgssituationer för åldringar. Som miljö för det fristående yrkesprovet lämpar sig privata och offentliga enheter som specialiserat sig på åldringars mentalvård: enheter för service boende, hemvård, dagsjukhus, hälsocentralers bäddavdelningar, ålderdomshem och åld ringspsykiatriska bädd- och undersökningsenheter.

Bedömningen skall i enlighet med kraven på yrkesskicklighet fokuseras på vård- och omsorgsarbete som gäller åldringars psykiska hälsa. Examinanden gör upp en fallbeskrivning av klienten och planerar och genomför också en enskild- eller grupsituation för åldringar som lider av psykiska symtom eller psykiska problem.

Som stöd för bedömningen används skriftliga planer för arbetsprocesserna och motiveringar för dem, respons från klienterna och de anhöriga, respons från arbetsgruppen, samtal och kursdagbok samt självvärdering och utvecklingsprojekt.

De bedömda prestationerna skall dokumenteras och feedback ges till examinanden omedelbart efter bedömningen.

Den som bedömer det fristående yrkesprovet skall vara sakkunnig inom mentaltvårdsarbete bland äldre. I bedömningen deltar också en representant för den förberedande utbildningen/examensarrangören som är insatt i mentalvård av äldre samt en examensmästare som företräder den läroanstalt som ansvarar för bedömningen.

6 § Validationsmetoden i äldreomsorgen

a) Kraven på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden skall kunna genomföra validationsmetoden med klienten i fokus.</p>	<p>Att genomföra validationsmetoden med klienten i fokus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lyssnar uppskattande på äldre och de anhöriga/närstående och säkerställer att de är delaktiga • stärker självbestämmanderätten, självrespekten och identiteten • beaktar levnadshistorien, seder och vanor • beaktar äldres egna resurser och äldres funktionsförmåga • beaktar behovet av att uttrycka och dela känslor • beaktar möjligheterna och begränsningarna i sinnesfunktionerna • stärker känslan av att behövas och att vara till nytta • stärker/ upprätthåller/ finner livskraften • beaktar övertygelse och kulturbakgrund • stöder kontakter till sociala nätverk • begrundar inom arbetskollektivet etiska frågor som berör genomförandet av validationsmetoden.
<p>Examinanden skall kunna tillämpa validationsmetoden i det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet för äldre.</p>	<p>Att tillämpa validationsmetoden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kännedom om teoribakgrunden (Jung, Freud, Piaget, Naomi Feil och NLP) • tillämpar Eriksons livscykelteori • kännedom om värdegrunden för interaktionsmetoden • kännedom om målgruppen som lämpar sig för tillämpning av interaktionsmetoden • kännedom om orsakerna till disorientering och dess framskridande

	<ul style="list-style-type: none">• kännedom om funktionsprinciperna för interaktionsmetoden• kan arbeta empatiskt, validerande• identifierar och beaktar betydelsen av tidigt inlärd saker och liknande känslor• klargör olika nivåer av medvetande• kännedom om mänskliga primära känslor och behov• kännedom om symboler• kännedom om betydelsen av primärsinnet• använder ett tydligt språk samt verbal och nonverbal kommunikation• innefattar validationsmetoden som en del i vård-, service- och rehabiliteringsplanen• arbetar i vårdteam• behärskar arbetet med inre psykiska bilder, sinnesförmågor, att stimulera sinnen• tillämpar validationsmetoden för enskilda och i grupp.
--	--

<p>Examinanden skall kunna utveckla bruket av validationsmetoden i det rehabiliterande vård- och omsorgsarbetet bland åldringar.</p>	<p>Att utveckla användningen av validationsmetoden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presenterar validationsmetoden för åldringens anhöriga/närstående • använder sig av respons från åldringen och de anhöriga/närstående • använder sig av jämförande utvärdering • utvärderar i arbetskollektivet användningen av validationsmetoden • använder sig av respons från arbetskollektivet • begrundar etiska aspekter som hänför sig till genomförandet av metoden • hanterar egna känslor och använder sig av arbetshandledning • har omsorg om sin egen arbetshälsa • identifierar och bearbetar sina egna starka sidorna och behov av utveckling • framlägger utvecklingsförslag och verkar för att förslagen genomförs • utvecklar flexibelt, multiprofessionellt samarbete.
--	--

c) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Validationsmetoden i äldreomsorgen skall påvisas i verkliga vård- och servicesituationer för dementa åldringar. Som miljö för det fristående yrkesprovet lämpar sig privata eller offentliga enheter som tillämpar validationsmetoden: enheter för serviceboende, hemvård, dagsjukhus, hälsocentralers bäddavdelningar, ålderdomshem och åldringspsykiatriska bädd- och undersökningsenheter.

Bedömningen skall i enlighet med kraven på yrkesskicklighet fokuseras på tillämpningen av validationsmetoden i det vård- och omsorgsarbete som stöder rehabiliteringen av dementa åldringar. Examinanden planerar och genomför situationer både för enskilda och grupper i vilka han/hon tillämpar validationsmetoden.

Som stöd för bedömningen används skriftliga planer för arbetsprocesserna och motiveringar för dem, respons från klienterna och de anhöriga, respons från arbetsgruppen, samtal och kursdagbok samt självvärdering och utvecklingsprojekt.

De bedömda prestationerna skall dokumenteras och feedback ges till examinandena omedelbart efter bedömningen.

Den som bedömer det fristående yrkesprovet skall vara en arbetstagare som är insatt i användningen av validationsmetoden och en för ändamålet lämplig representant för den förberedande utbildningen/examensarrangören samt en examensmästare som företräder den läroanstalt som ansvarar för bedömningen.

7 § Självständig yrkesutövning

a) Kraven på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden skall kunna bedöma, testa och utveckla olika affärsidéer.	Att producera, testa, bedöma och utveckla affärsidéer för äldreomsorg <ul style="list-style-type: none">• Gör upp en plan för ett företags affärsverksamhet och för en produktifierad affärsidé• testar och utvärderar utvecklingsplanen• gör upp företagsekonomiska, tidsbundna och mätbara mål.
Examinanden skall känna till de lagar, förordningar och bestämmelser som styr självständig yrkesutövning i social- och hälsovårdsbranschen.	Kännedom om lagar, förordningar och bestämmelser som rör självständig yrkesutövning i social- och hälsovårdsbranschen <ul style="list-style-type: none">• Lag och förordning om tillsyn av privat socialservice 1996/603• Socialvårdslag (710/1982) kap. 6 om tillsyn av privat socialservice• Lag och förordning om rehabiliteringssamarbete (604/1991)• Lag och förordning om privat hälso- och sjukvård (152/1990)• Lag om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994)• Mervärdesskattelag (1501/1993 del 1 kap. 3 §37)• Bokföringslag (1336/1997)• Arkivlag (831/1994)
Examinanden skall i den självständiga yrkesutövningen kunna tillämpa försäkringssystem för företagare.	Att tillämpa försäkringssystem som rör självständig yrkesutövning inom social- och hälsovårdsbranschen <ul style="list-style-type: none">• Arbetslöshetsskydd• pensionsskydd• att erhålla patientförsäkring och försäkringens ersättningsvillkor.

<p>Examinanden skall kunna göra de anmälningar som krävs för att grunda företag.</p>	<p>Att göra anmälningar som krävs för att grunda ett företag</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gör upp anmälan till skatteförvaltningen och till handelsregistret.
<p>Examinanden skall ha kännedom om marknadsföringens grunder och kunna göra upp en övergripande marknadsföringsplan för företaget.</p>	<p>Att göra upp och uppfölja en marknadsföringsplan och budget för ett privat företag i social- och hälsovårdsbranschen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Behärskar grunderna i marknadsföring av tjänster inom äldreomsorgen • kännedom om de nyaste centrala registren inom äldreomsorgen • gör upp och följer upp en skriftlig marknadsföringsplan och budgetering.
<p>Examinanden skall ha kännedom om det administrativt förfarandet och socialskyddet vid grundandet av företag.</p>	<p>Kännedom om administrativt förfarande och om handlingar samt socialskyddet vid grundandet av företag</p> <ul style="list-style-type: none"> • Är insatt i olika företagsformer och ansvarsfrågor angående dem (firma, öppet bolag, kommanditbolag, aktiebolag, andelslag) • olika företagsformers beskattning • finansieringskällorna för den valda företagsformen • byte av företagsform • arbetslagstiftning och löneadministration • kollektivavtalssystemet inom social- och hälsovård • att göra upp de handlingar som krävs för att grunda ett företag • är insatt i företagarens socialskydd • konsulterar experter vid behov.
<p>Examinanden skall kunna samarbeta och skapa samarbetsnätverk som stöder verksamheten.</p>	<p>Att skapa samarbete och nätverk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Söker lämpliga samarbetsparter och skapar nätverk med andra företagare som producerar tjänster inom social- och hälsovårdsbranschen • kännedom om sektorer som utbildar företagare och om möjligheter till vidareutbildning.

<p>Examinanden skall behärska företagets budgetering, kostnadsberäkningar och prissättningen av produkterna samt i sitt arbete kunna tillämpa systemet för mervärdesskatt.</p>	<p>Att göra upp företagets budget, kostnadsberäkningar och prissättning samt att tillämpa systemet för mervärdesskatt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gör upp en investeringsplan samt inkomst- och kassabudget • kännedom om olika strategier för prissättning • prissättning av egna produkter/ tjänster • kännedom om användningen av systemet för täckningsbidrag • kännedom om finansieringskällor • jämför olika finansieringsalternativ • skiljer på mervärdesskattebelagda och/eller icke mervärdesskattebelagda produkter/tjänster.
<p>Examinanden skall i samarbete med experter behärska företagets bokföring.</p>	<p>Att i samarbete med experter behärska bokföringen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontering av avdragsgilla och icke avdragsgilla utgifter • skiljer på beskattningsbara och icke beskattningsbara inkomster • identifierar nyckeltalen för lönsamhet, likviditet och soliditet och leder företaget på basen av denna information • analyserar företagets bokslutshandlingar (resultat- och balansräkning) • kännedom om de vanligaste nyckeltalen för lönsamhet, likviditet och soliditet • kännedom om eventuellt samarbete med bokföringsexpert.
<p>Examinanden skall utveckla samarbete med den offentliga, privata och tredje sektorn.</p>	<p>Att utveckla samarbete med den offentliga, privata och tredje sektorn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kartlägger möjligheterna till samarbete och presenterar en utvecklingsplan.

c) Sätten att påvisa yrkesskickligheten

Bedömningen av examensdelen Självtändig yrkesutövning baserar sig på de skriftliga alster, muntliga motiveringar, projektarbeten eller olika kombinationer av dessa, som härletts ur kraven på yrkesskicklighet och i vilka särdragen för äldreomsorgen framkommer så tydligt som möjligt. Prestationerna som ligger till grund för bedömningen skall antecknas och respons skall delges examinandena genast efter bedömningen.

Vid bedömningen är det ändamålsenligt att använda en representant för utbildningen och dessutom en expert på företagsverksamhet. Representanten som företräder läroanstalten som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

BESKRIVNING AV ARBETSOMRÅDET OCH ARBETET FÖR DEN SOM AVLAGT SPECIALYRKESEXAMEN I ÄLDREOMSORG

Beskrivning av yrkesområdet

Av den som avlagt specialyrkesexamen i äldreomsorg förutsätts ansvarsfullhet och specialkunnande samt ett rehabiliterande arbetssätt i vård- och omsorgsarbetet bland äldre. Arbetet utförs som en del av basservicen inom social- och hälsovården och sakkunnigorganisationer. Utgångspunkten för arbetet är äldreors jämbördiga rättigheter till kultur-, social- och hälsovårdstjänster. Målsättningen är att trygga och befrämja en övergripande välfärd för äldre. Arbetet är förebyggande, vårdande och konditionsbefrämjande äldreomsorg som utförs på individ-, grupp- och kollektivnivå både på anstalt och inom det öppna servicesystemet.

Äldreomsorgen omfattar kännedom om servicesystemet för äldre, utredning och utvärdering av behovet av tjänster, handledning av äldre i användningen av tjänster med beaktande av speciella behov, utvecklingen av tjänster samt ett rehabiliterande vård- och omsorgsarbete.

Den som avlagt specialyrkesexamen i äldreomsorg har mångahanda arbetsuppgifter inom vård- och omsorgsarbetet för äldre. Han/hon har färdighet att aktivt delta även i ledarskaps- och koordineringsuppgifter inom äldreomsorgen, såsom ansvars- och kontaktperson för en äldre- eller expertgrupp samt att planera och utvärdera serviceantingen självständigt eller som medlem av ett multiprofessionellt team.

Den som avlagt specialyrkesexamen i äldreomsorg kan vid behov använda sig av den konsultationshjälp han/hon erhåller från expertnätverk eller från andra sakkunniga.

Specialyrkesexamen i äldreomsorg ger färdigheter att såväl utföra arbetsuppgifter på basnivå som uppgifter som kräver specialkunnande i äldreomsorg inom det egna kunskapsområdet.

Verksamhetsmiljöer

Den som avlagt specialyrkesexamen i äldreomsorg arbetar inom inom social- och hälsovården på basnivå med olika uppgifter som kräver specialkunskaper i rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för äldre. Arbetet utförs i olika verksamhetsmiljöer inom den offentliga, privata och tredje sektorn, såsom i enheter för serviceboende, hemvård, dagsjukhus, hälsocentralers bäddavdelningar, äldre-domshem och på äldrepsykiatriska bädd- och undersökningsenheter. Uppgifter finns även inom diakoniarbete, inom folkhälsoorganisationer och inom frivilligverksamhet.

Beskrivning av yrkesskickligheten

Arbetet för dem som avlagt specialyrkesexamen i äldreomsorg bygger på etiskt hållbara principer som arbetstagaren omfattat och arbetet utförs utgående från äldres behov så att den äldre klienten i alla sammanhang blir hörd. I arbetet betonas en fungerande professionell interaktion och förmågan att möta äldre och de anhöriga/närstående som individer. I arbetet krävs kännedom om lagstiftningen för branschen och om

branschens servicesystem. Den som avlagt examen är kapabel att aktivt redovisa för experttjänster och utbudet av dessa och kan handleda åldringen och de närstående i användningen av och tillgången på experttjänster.

Den som avlagt examen förstår och känner till de förändringar som berör åldrandet samt hur förändringarna påverkar det dagliga livet. Han/hon förstår den åldrande människans sociala, psykiska, fysiska och andliga behov. Den som avlagt examen kan på basen av dessa kunskaper planera, genomföra och utvärdera verksamhet som fokuserar på rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för åldringar och åldringsgrupper, och som kräver kunnande på specialnivå inom kunskapsområden han/hon i examen visat sig behärska.

Den som avlagt specialyrkesexamen i äldreomsorg arbetar som expert på sitt eget arbete i multiprofessionella nätverk och arbetsmiljöer, i samarbete med olika sektorer. Den som avlagt examen verkar i samarbete med åldringen, de anhöriga/närstående och med åldringens närmiljö, samt med andra experter inom rehabilitering, vård och omsorg eller med experter som annars är viktiga för åldringens välfärd. Han/hon är flexibel och har förmåga att anpassa sig till mångahanda yrkesuppgifter.

Den som avlagt examen har förmåga att uttrycka sig klart och mångsidigt, behärskar de centrala fackspråkliga begreppen och kan använda olika uttrycks sätt och sin personlighet som medel för kommunikation och informationsförmedling. Han/hon har kännedom om datatekniska tillämpningar som används i äldreomsorgen och kan använda dem, kan skaffa ändamålsenlig tilläggsinformation samt använda sig av apparaternas och programmens manualer.

Den som avlagt examen har individuellt inriktat sig på något av följande områden inom äldreomsorgen: handledning i stimulerande verksamhet och rekreation, rehabiliterande vård- och omsorgsarbete för dementa åldringar, rehabiliterande mentalvårds- och omsorgsarbete för åldringar, validationsmetoden i äldreomsorgen eller självständig yrkesutövning enligt äldreomsorgens etiska principer och lagstiftning.

Den som avlagt specialyrkesexamen i äldreomsorg kan motivera de lösningar och val han/hon i sitt arbete gjort. Den som avlagt examen kan kritiskt bedöma sitt arbete. Han/hon har beredskap att använda sig av arbetshandledning som stöd för det egna arbetet. I utvecklingen av arbets kvaliteten stärker han/hon kontinuerligt sin vilja och sin förmåga att utvärdera sin verksamhet och att utveckla sig och sitt arbete samt sin interna företagsamhet.

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

UTBILDNINGSSTYRELSEN
Utbildningsstyrelsen/försäljning
Hagnäsgatan 2
Pb 380
00531 Helsingfors

Tfn: försäljning (09) 774 774 50
växel (09) 774 774
fax (09) 774 774 75
E-mail: myynti@oph.fi
Internet: www.oph.fi